

פרופ' גרשון בן-שחר, נשיא האו"פ: בוגרים שלנו הם אנשים עם משמעת עצמית ויכולות למידה גבוהות ביותר

מאת: נעמי לבנון-קשת, בוגרת האו"פ

שאלה: לדבריך נשמרת כאן הרמה האקדמית בקפידה רבה ואף עולה בהדרגה. איך עושים זאת?

קודם כל מעצם שיטת הלימוד העצמי, שדורשת הרבה מהתלמיד. באוניברסיטה הפתוחה הדרישות האקדמיות בקורסים נקבעות ומוכתבות על ידי ספרי הקורסים והחומרים הנלווים המוכנים מראש על ידי אנשי הסגל הבכיר. דרישות אלה הן קבועות ואינן תלויות לא ברמת הסטודנטים ולא בחומר שהועבר במפגשי ההנחיה. קיימים אמנם באו"פ מפגשי הנחיה, אולם מפגשים אלה דומים יותר לתרגול המקובל באוניברסיטאות הרגילות ובכל מקרה רמת הבחינות אינה תלויה בחומר שנידון במפגשים. מנסיוני אני יודע שבאוניברסיטה רגילה הבחינה מותאמת לרמת הסטודנטים ולא תהיה על חומר, שמאיזושהי סיבה לא נלמד. באו"פ לא יקרה דבר כזה, כי הדרישות האקדמיות אינן תלויות במפגשים, אלא בחומרי הלימוד. כמו כן חשוב לציין שמפגשי ההנחיה בדרך כלל אינם חובה וסטודנטים רבים כגון חיילים בשירות סדיר וסטודנטים השוהים בחו"ל אינם נעזרים בהם.

שאלה: אם כך איך תאפיין בוגר שסיים בהצלחה תואר ראשון באו"פ? בוגר האו"פ הוא אדם עם משמעת עצמית עצומה ויכולות למידה גבוהות יותר מבכל אוניברסיטה אחרת. מעסיקים שקבלו לעבודה בוגרים שלנו מספרים כי אלה אנשים שיועילים לעבוד לבד, יודעים לתכנן עבודה, יודעים לחשוב! דברים דומים אני שומע מאנשי אקדמיה בכירים שמלמדים בוגרים שלנו שהמשיכו לתואר שני ולדוקטורט וזו תוצאה ישירה של הלימודים פה, הדורשים מידה רבה של עבודה עצמית, כושר למידה ומשמעת עצמית.

שאלה: ייחוד נוסף של האו"פ הוא כמובן האפשרות להירשם לכל קורס בנפרד. מהם היתרונות בשיטה זו?

האפשרות להירשם לקורס בודד רק מדגישה את הגמישות שלנו, המאפשרת לכל סטודנט ללמוד בקצב המתאים לו ולאורח חייו. זה כמובן נוח לחלק גדול מקהל היעד שלנו, אותו קהל שעובד במשרה מלאה. שכה"ל מחושב לפי קורסים, כשבסך הכל B.A יעלה כמו 3 שנות לימוד בכל אוניברסיטה מתוקצבת אחרת, ועם יתרון משמעותי שאין בשום מקום אחר: אצלנו הסטודנט מקבל לביתו גם את כל חומר הלימוד – וזה חסכון כספי ניכר. ברישום לכל קורס בנפרד יש גם גמישות כלכלית הן בפריסת שכר הלימוד והן בעובדה שהסטודנט נשאר במקום מגוריו,

"אנחנו ממוקדים במקום טוב מאד במפת ההשכלה בארץ והאו"פ הגיעה להישגים גבוהים שיש להשתבח בהם." כך אומר הפרופ' גרשון בן-שחר, נשיא האו"פ ומוסיף בסיפוק: "כן, בהחלט יש לי הרבה נחת מרמת ההוראה, מרמת הקורסים, מתגובות הסטודנטים, מתגובות מעסיקים של הבוגרים שלנו, ובכלל, יש לי נחת מעצם המפגש עם כל האוכלוסיות המאד מגוונות שיש לנו כאן."

שאלה: באת לאו"פ היישר מהאוניברסיטה העברית, מתחום הפסיכולוגיה. מה מצאת בהיערך, בשונה מהמקום ממנו הגעת?

ידעתי לאן אני בא. הכרתי קצת את האו"פ, כי היא ידועה באקדמיה, בעיקר בשל ספריה – שכולם משתמשים בהם. ועם זאת, לא הכרתי אותה די, ובבואי אכן נוכחתי כי זו אוניברסיטה שונה בתכלית מכל אוניברסיטה אחרת, וכמובן מן המכללות, ואני מתכוון לשוני כמעט בכל אספקט אפשרי.

שאלה: אתה יכול להסביר את העקרונות המגדירים שוני זה, שאיננו מקרי אלא מובנה מלכתחילה?

אכן כך. עצם הקמתה של האו"פ בשנת 1974, בהחלטת הממשלה, היתה מתוך תפיסת מוסד "מסוג אחר", שיייתן מענה לאנשים רבים שלא מצאו את מקומם במסגרות הקיימות, ומסוגלים ורוצים ללמוד באוניברסיטה. העקרון הראשון המבדל אותנו מכל אוניברסיטה אחרת הוא "עקרון הקבלה הפתוחה", לפיו כל אחד יכול להתקבל, ללא שום מבחנים או הצגת תעודות. עקרון זה אומר שמותר לך לנסות והמבחן הקובע הוא בעצם ההתמודדות שלך עם חומר הקורס ועם הבחינות. למרות הקבלה הפתוחה, בשום אופן אין באו"פ פשרה ברמה האקדמית של הקורסים. כלומר, הקריטריון היחיד להצלחה הוא עמידה בדרישות האקדמיות של הקורסים עצמם. הכל טמון בפוטנציאל וביכולת ההשקעה של התלמיד. העקרון השני המבדל אותנו הוא "עקרון הלמידה מרוחק", האומר שהאוניברסיטה באה אליך ולא אתה בא אליה. קורס אקדמי באו"פ איננו הרצאה פרונטלית שבה רושמים התלמידים כל מילה היוצאת מפי המרצה, אלא קודמת לכך עבודת פיתוח ארוכה של הקורס, הנמשכת כ-3 שנים, ובמהלכה יושב צוות אנשים, מומחים בתחום ומפתחים את "ספר הקורס" וכן את חומרי הלמידה הנלווים. הכותבים הם הסגל הבכיר שלנו, ממרצה ועד פרופסור מן המניין, עובדת צוות, בשיתוף עם פרופסורים מכל האוניברסיטאות בארץ.

על כל המשתמע מכך, ואנחנו, כאוניברסיטה, באים אליו בעשרות מרכזי הלימוד שלנו ובאופציות הטכנולוגיות המתקדמות שלנו.

שאלה: ומהן הטכנולוגיות האלה שבאמצעותן האוניברסיטה אכן באה לסטודנט?

ב־15 השנים האחרונות התחלנו לשלב בהדרגה טכנולוגיות, כשהאחראית על כך היא מחלקת שה"ם – שילוב טכנולוגיות בהוראה מרחוק – העוסקת הן בהטמעה והן בפיתוח טכנולוגיות: מולטימדיה, לומדות לקורסים מסויימים, שימוש באינטרנט, שכן כל הקורסים שלנו מתוקשבים, ובאתרי כל הקורסים יש חומרים נלווים לספר הקורס. בנוסף, במסגרת אופק, יש לעיתים הרצאות משודרות ומוקלטות ON LINE, מאולפנים במרכז החדש ברעננה, והתלמידים ברחבי הארץ, עד 20 כיתות בו זמנית, מאזינים

להרצאה כשהמרצה שומע אותם ועונה על שאלותיהם. כיום יש לנו 6 כיתות של וידאו־קונפרנס, בהן המרצה גם רואה את הסטודנטים וקיימת טכנולוגיה נוספת המאפשרת להרצאה כזו להגיע ישירות לאינטרנט, בבית הסטודנט, ON LINE.

שאלה: מיהם 40 אלף

הסטודנטים, מהם "חלקיים" בשל עבודותיהם, הלומדים ב־600 קורסים שונים בכ־60 מרכזי לימוד ברחבי הארץ ומהו טווח הגילאים שלהם? יש לנו כמה מאות תיכונים צעירים, שהצעירים שבהם, בני ה־14, מתקבלים רק לאחר שבית ספרם ממליץ ומאשר כי הדבר לא יפגע בלימודיהם הסדירים ורוב התיכונים שלנו הם תלמידי כיתות י' עד י"ב. הסטודנטים המבוגרים ביותר שלנו הם בני 85, ורבים מהקבוצה המבוגרת הם בעלי תארים אקדמיים מתחומים שונים, בהם גם בעלי תואר דוקטור, שבאו ללמוד תחום נוסף שמעניין אותם. יש לנו מאות חיילים בשירות סדיר, בהם גם קרביים ואני מלא התפעלות והערכה על יכולתם ללמוד תוך כדי שירות קרבי בשדה. המאסה הקריטית של הסטודנטים שלנו היא גילאי 26-30. יש סטודנטים מכפרים ערביים וסטודנטים חרדים, בהם גם בחורי ישיבה – הלומדים בעיקר מקצועות פרקטיים: מחשב, ניהול, כלכלה, חשבונאות. הם סטודנטים מעולים בעלי יכולות למידה, אך עם חסרים בסיסיים עצומים, במיוחד באנגלית ובמתמטיקה – ואנחנו משלימים להם אותם. בנוסף, יש לנו מאות ישראלים שהוים בחו"ל ולומדים בתכניות הרגילות שלנו, בכוחות עצמם בלבד, בעזרת חומר הלימוד והאינטרנט ובלא כל הנחיה, כשאת הבחינות הם עושים בשגרירויות שלנו, תוך הקפדה מחמירה על טוהר הבחינות.

שאלה: האם אתה סבור שיש חשיבות באו"פ ל"אגודת בוגרים", כמקובל בעולם?

"אגודת בוגרים" היא גוף מקובל מאד בעיקר בארה"ב, שם נשמר קשר הדוק בינם לבין האוניברסיטה. בארץ התרבות שונה, אולי כי אוכלוסיית הסטודנטים מבוגרת יותר ואולי כי האוניברסיטאות בארץ לא השכילו ליצור

את הקשר ארוך הטווח הזה עם בוגריהן וחבל שכך. אנחנו באו"פ מנסים לטפח את מוסד "אגודת הבוגרים" והלוואי שיהיו לנו כמה שיותר בוגרים מעורבים, כי הם יכולים לתרום רבות, הן במיצוב האוניברסיטה – והן בסיוע בגיוס תרומות – כפי שהדבר מקובל בארה"ב. התרומות הופכות נדבך יותר ויותר חשוב בכל מוסד אקדמי. יחסית לאוניברסיטאות אחרות, האו"פ מקבלת מהמדינה מעט מאד: כ־22% בלבד מהתקציב שלנו, כשכל השאר מגיע משכר הלימוד ומתרומות. באוניברסיטאות הגדולות המצב כמעט הפוך! לכן, כל נושא ה"אגודות", וכמה שיותר חזקות, חשוב ביותר כגורם סיוע. לנו יש הרבה סטודנטים נזקקים, אך התקציב הממשלתי הנמוך מקשה עלינו להעניק מלגות כפי שהיינו רוצים לעשות, ותרומות למלגות תסייענה מאד. הפרדוקס הוא שרוב התורמים שלנו הם יהודים מארה"ב, שאינם מבינים איך זה יהודים בארץ אינם תורמים למלגות! חשוב לנו להגביר את הפילנתרופיה האקדמית המקומית, ואצלנו במיוחד יש לכך הצדקה חברתית.

שאלה: מהן התכניות להרחבת תכניות התואר השני ואולי אפילו לדוקטורט?

נוכח מצב החינוך בארץ דומה כי ה־B.A. של היום מקביל לתעודת הבגרות שהיתה לפני 30 שנה, ונראה כי בעתיד

הקרב דרישת הסף במקומות עבודה רבים תהיה M.A. ומעלה, וחייבים להיערך לזה ובהקדם. כבר 10 שנים שאנחנו מעניקים M.A., וזה מתפתח ומתרחב בהדרגה. התואר השני הוותיק והמבוסס ביותר הוא במדעי המחשב וכן יש לנו M.A. בלימודי דמוקרטיה ובמחשבה ביולוגית – שתי תכניות ייחודיות שלנו. בנוסף לכך יש לנו תכניות M.A. בחינוך וכן M.B.A. במינהל עסקים. בשנה הבאה נתחיל תכנית חדשה לתואר מוסמך בלימודי תרבות, ובעתיד הקרוב גם במדעי הרוח. לא מכבר הצענו למל"ג תכניות מוסמך בפסיכולוגיה ובעתיד הרחוק יותר יש כוונה להכשיר דוקטורנטים, לאחר שנבקש הכרה לכך. בסך הכל יש פה כל הזמן תכניות להתפתחות כשבמקביל גם משכתבים כל הזמן את הקורסים הקיימים – וזו השקעה אדירה ופעילות מקיפה ביותר, הכוללת גם את ההוצאה לאור שלנו, המפיקה כמיליון עותקים של הספרים שלנו בכל שנה, דבר שאין לו אח ורע בארץ בכלל ובאקדמיה בפרט.

שאלה: מהו "פרויקט רוסיה" שאתם כה גאים בו?

זהו פרויקט ציוני ייחודי הנעשה בשיתוף עם הסוכנות היהודית, ונותן לכ־8,000 יהודים ברחבי בריה"מ לשעבר חיבור ישיר למורשתם, וזאת על ידי קורסים אקדמיים במדעי היהדות ומורשת ישראל. תרגמנו למעלה מ־20 קורסים לרוסית והם נלמדים שם ברוסית, בשיטות שלנו, עם מנחים ומרכזים שהכשרנו שם, וכמובן עם בחינות גמר. הסטודנטים בפרויקט זה, שבחלקם הגדול הם רופאים, מהנדסים ואקדמאים מכל התחומים, לומדים בכל רחבי ברית המועצות לשעבר, מהאמצעות הבלטיות ועד למרחבי סיביר, וכמובן במוסקוה, סנט פטרסבורג ועוד. לפני שנה נפגשתי עם רבים מהם והתרגשתי עד דמעות.